

Forslag

til

Lov om ophævelse af lov om dødsstraf for visse handlinger begået under krig eller fjendtlig besættelse og om ændring af militær straffelov.

Fremsat den 11. oktober 1973 af *justitsministeren*.

§ 1.

Lov nr. 227 af 7. juni 1952 om dødsstraf for visse handlinger begået under krig eller fjendtlig besættelse ophæves.

§ 2.

I militær straffelov nr. 216 af 26. april 1973 foretages følgende ændringer:

1. § 11, *stk. 1*, affattes således:

„Overtrædelse af denne lov straffes med rettesættelse, bøde, hæfte eller fængsel.“

2. § 11, *stk. 3 og 4*, ophæves.

3. I § 17, 2. *pkt.*, udgår: „eller dødsstraf“.

4. § 18 ophæves.

5. I § 19 ændres „§§ 16, 17 og 18“ til: „§§ 16 og 17“.

6. § 33, 2. *pkt.*, ophæves.

7. I § 34, *stk. 1*, ændres „dødsstraf“ til: „fængsel ikke under 8 år“.

8. I § 35, *stk. 3*, udgår: „eller dødsstraf“.

§ 3.

Loven træder i kraft den 1. juli 1974.

Bemærkninger til lovforslaget.

Lovforslaget tilsigter at afskaffe dødsstraf såvel for civile som for militære forbrydelser. Efter gældende ret kan dødsstraf idømmes dels for visse overtrædelser af borgerlig straffelov, der begås under krig eller fjendtlig besættelse, dels for visse overtrædelser af den militære straffelov, der begås i krigstid.

Hjemmelen for at idømme dødsstraf for borgerlige forbrydelser blev ophævet ved straffeloven af 1930. Der henvises til straffelovsudkastene af 1917 (U II, side 51-54) og 1923 (U III, spalte 83-84) samt lovforslaget af 1924 (Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, spalte 3289).

Begrundelsen for ophævelsen var især, at dødsstraffen ikke kunne antages at have nogen virkning

Justitsmin. j. nr. L. A. 1973. 20002-12.

på kriminalitetens omfang, og at dens bibeholdelse derfor ikke var nødvendig af hensyn til retssikkerheden. Endvidere blev anført, at dødsstraf ikke var blevet fuldbyrdet siden 1892.

Ved lov nr. 227 af 7. juni 1952 blev dødsstraf genindført for visse nærmere angivne overtrædelser af borgerlig straffelov. Idømmelse af dødsstraf er efter loven fakultativ og kan kun anvendes, når handlingen er begået under krig eller besættelse til fremme af fjendtlige interesser og under i øvrigt skærpende omstændigheder. De straffelovsovertrædelser, der kan medføre dødsstraf, er visse landsforræderiske handlinger, straffelovens §§ 98 og 99, kvalificeret angiveri, § 102, *stk. 3*, angreb mod statsforfatningen, § 111, og manddrab, § 237. Ordlyden

af 1952-loven og de nævnte bestemmelser i straffeloven er gengivet henholdsvis i bilag 1 og 2 til lovforslaget.

Loven af 1952 skal ses på baggrund af erfaringerne fra den tyske besættelse 1940-45 og de første efterkrigsår. Ved straffelovtillægget af 1945, lov nr. 259 af 1. juni 1945, og den senere værnemagerlov, lov nr. 406 af 28. august 1945, blev givet detaljerede straffebestemmelser for de grupper af landsskadelige handlinger, som var begået under besættelsen. Samtidig blev maksimumsstraffen væsentligt forhøjet, og for de groveste forhold indførtes dødsstraf.

I 1948 nedsatte justitsministeriet et udvalg med den opgave at overveje sådanne forslag til ændringer i straffeloven, navnlig kapitlerne 12 og 13, som må anses begrundet i de erfaringer, der er indvundet siden straffelovens vedtagelse i særdeleshed under besættelsen og tiden derefter. Udvalget afgav betænkning i 1949.

Et af hovedmålene med ændringen af straffeloven var at sikre, at det ikke i fremtiden påny efter en krig eller fjendtlig besættelse skulle blive nødvendigt at gennemføre nye eller skærpende straffebestemmelser med tilbagevirkende kraft. Under hensyn hertil foreslog udvalget en gennemgribende revision af straffelovens kapitler 12 og 13 om statsforbrydelser m.v. Da man ikke mente at kunne udelukke, at lovgivningsmagten efter en mulig fremtidig krigs- eller besættelsessituation påny ville blive stillet over for et krav om dødsstraf af samme styrke som efter besættelsen, fandt udvalgets flertal det nødvendigt tillige at åbne mulighed for at idømme dødsstraf for de groveste forbrydelser. Flertallet anførte endvidere, at truslen om dødsstraf formentlig ville have en noget større generalpræventiv virkning over for den type personer, der kunne blive tale om, end truslen om frihedsstraf, ligesom man henviste til straffens karakter af samfundets nødværge over for ydre og indre fjender på linie med egentlige krigshandlinger.

Udvalgets mindretal kunne ikke tiltræde forslaget om at genindføre dødsstraf i borgerlig straffelov. Den generalpræventive virkning af dødsstrafstruslen kunne efter mindretallets opfattelse næppe tillægges større betydning, fordi de forbrydelser, som efter flertallets forslag skulle kunne rammes med dødsstraf, i det væsentlige måtte forventes at blive begået af personer, der som overbeviste tilhængere af en bestemt ideologi eller samfundsform ville være parat til at sætte livet ind som indsats for deres politiske overbevisning. Nødværgebetragtningen kunne efter mindretallets mening alene føre til at indføre dødsstraf, når den truende situation virkelig forelå eller var umiddelbart overhængende. Mindre-

tallet ville ikke udelukke, at der efter en krig eller besættelse igen kunne opstå stærke krav om indførelse af dødsstraf for visse allerede begåede handlinger, og at det derfor kunne blive nødvendigt at indføre dødsstraf med tilbagevirkende kraft. Man fandt imidlertid, at det almindelige princip om ikke at give straffelove tilbagevirkende kraft i sig selv formentlig ville betyde en svækkelse af kravet om dødsstraf og muligvis i nogle tilfælde medføre, at dødsstraf enten ikke ville blive genindført eller i hvert fald anvendt i mindre omfang i forhold til den situation, hvor der i forvejen var hjemmel til at idømme dødsstraf.

I overensstemmelse med udvalgets forslag blev bestemmelserne om dødsstraf oprindelig indarbejdet i det forslag til ændring af straffeloven, som blev fremsat i 1950 på grundlag af betænkningen. Der henvises til rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, spalte 7177-7204. Forslaget blev genfremsat i 1951 (Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A, spalte 5803-5820) og igen i 1952 (rigsdagstidende 1951-52, tillæg A, spalte 2613-2628). Under udvalgsbehandlingen i folketinget i 1952 blev forslaget om indførelse af dødsstraf udskilt til et selvstændigt lovforslag. Der henvises til Rigsdagstidende 1951-52, tillæg B, spalte 257-266, folketingets forhandlinger 1951-52, spalte 291, 3163-3239, 3353-3368 og 3382-3383, landstingets forhandlinger 1951-52, spalte 833, 1310 og 1326 samt Rigsdagstidende 1951-52, tillæg B, spalte 2505-2512.

I den militære straffelovgivning har der altid været hjemmel til at anvende dødsstraf eller livsstraf, således som denne strafart normalt betegnes i de militære love.

I tiden indtil den militære straffelov af 1937 kunne livsstraf anvendes såvel i krigs- som i fredstid. Muligheden for at anvende livsstraf blev dog i fredstid praktisk taget ikke udnyttet, og den militære straffelov af 1937 bibeholdt alene adgangen til at idømme livsstraf i krigstid. Samtidig blev antallet af forbrydelser, der kunne medføre denne straf, væsentligt begrænset, ligesom livsstraf, der ikke var fuldbyrdet ved krigens ophør, efter loven automatisk blev omsat til livsvarig fængsel.

Den militære straffelov, der blev vedtaget i foråret 1973, følger samme principper for anvendelsen af livsstraf som 1937-loven, men indebærer en mindre begrænsning i de forbrydelser, der kan medføre livsstraf, navnlig derved, at loven ikke har gentaget den tidligere bestemmelse om, at den, der rømmer til fjenden, kan straffes på livet.

Under behandlingen af forslag til militær straffelov i foråret 1973 drøftede folketingets retsudvalg bl. a., om dødsstraf fortsat skulle bibeholdes i den

militære straffelov. Under drøftelserne i retsudvalget gav forsvarsministeren udtryk for, at afskaffelse af dødsstraf efter hans opfattelse burde ske samtidig for borgerlige og militære forbrydelser.

I forbindelse med udvalgets drøftelser oplyste justitsministeren, at han i folketingssamlingen 1973-74 ville fremsætte forslag til lov om ophævelse af 1952-loven, ligesom forsvarsministeren gav tilsgagn om at fremsætte forslag til ændring af den militære straffelov med henblik på en tilsvarende ophævelse af dødsstraffen.

Inden for de Forenede Nationer har man siden 1959 arbejdet med spørgsmålet om dødsstraffens udbredelse og anvendelse i medlemslandene.

Af de rapporter, der siden begyndelsen af 1960'erne er blevet offentliggjort om de Forenede Nationers arbejde med disse spørgsmål, fremgår, at udviklingen går i retning af en afskaffelse af dødsstraffen. I en række lande, hvor dødsstraffen fortsat eksisterer, er den faktiske anvendelse blevet mindsket. I nogle lande er denne straf helt ophævet. Dødsstraffens afskaffelse eller mindske anvendelse vedrører i almindelighed kun forhold begået i fredstid. De fleste lande har bibeholdt muligheden for at anvende dødsstraf for visse forbrydelser under krig eller til-

svarende forhold. Den seneste rapport fra F.N. (1973) viser imidlertid, at i alt 9 medlemslande, herunder Østrig (1968) og Finland (1972), helt har afskaffet dødsstraffen. Også Vesttyskland har ophævet dødsstraffen. I Sverige blev dødsstraffen afskaffet den 1. juli 1973.

I de Forenede Nationer har Danmark gennem årene støttet en række initiativer, der har taget sigte på en begrænsning i dødsstraffens anvendelse eller dens fuldstændige afskaffelse i medlemslandene.

Det vil være i overensstemmelse med disse bestræbelser og almindelige etiske og humanistiske principper helt at afskaffe dødsstraffen.

Forslaget er udarbejdet i samarbejde med forsvarsministeriet.

I retsplejeloven findes enkelte bestemmelser, der forudsætter eksistensen af dødsstraf (livsstraf). Disse bestemmelser vil blive søgt ændret i forbindelse med en revision af de pågældende afsnit i retsplejeloven.

I bilag 3 til lovforslaget er de gældende bestemmelser i den militære straffelov og ændringerne heri optaget som paralleltekster.

Gennemførelsen af forslaget vil ikke medføre udgifter eller administrative konsekvenser for det offentlige.

Bilag 1.**Lov nr. 227 af 7. juni 1952 om dødsstraf for visse handlinger begået under krig eller fjendtlig besættelse.**

§ 1. Dødsstraf kan idømmes den, der under krig eller besættelse, jfr. borgerlig straffelov § 99, stk. 2, til fremme af fjendtlig interesse og under i øvrigt skærpende omstændigheder gør sig skyldig i nogen af de i borgerlig straffelov §§ 98, 99, 102, stk. 3, 111 og 237 nævnte forbrydelser.

Stk. 2. Dødsstraf i henhold til denne be-

stemmelse kan ikke idømmes personer, som ved den strafbare handling foretaget ikke var fyldt 21 år.

§ 2. Nærmere regler vedrørende fuldbyrdelse af dødsstraf gives ved kongelig anordning.

Bilag 2.

§§ 98, 99, 102, stk. 3, 111 og 237 i borgerlig straffelov, jfr. lovbekendtgørelse nr. 347 af 15. august 1967, som ændret senest ved lov nr. 320 af 13. juni 1973.

§ 98. Den, som foretager en handling, der sigter til ved udenlandsk bistand, ved magtanvendelse eller ved trusel derom, at bringe den danske stat eller nogen del af denne under fremmed herredømme eller at løsrive nogen del af staten, straffes med fængsel indtil på livstid.

Stk. 2. Efter bestemmelsen i stk. 1 straffes også den, som med det nævnte formål iværksætter mere omfattende sabotage, produktions- eller trafikstandsning, samt den, der deltager i sådan foranstaltning vidende om, hvortil handlingen sigter.

§ 99. Den, som foretager en handling, der sigter til at påføre den danske stat eller nogen med den for krigstilfælde forbunden stat krig, besættelse eller andre fjendtligheder såsom blokade eller anden tvangsforanstaltning, eller som i øvrigt virker for, at den danske stats bestemmelsesfrihed ved udenlandsk bistand krænkes, straffes med fængsel indtil på livstid.

Stk. 2. Ved besættelse forstås her og andetsteds i kapitlerne 12 og 13 fremmed besættelse af dansk statsområde, når og så længe den påtvinges landet ved magtanvendelse eller trusel derom.

§ 102. Den, som under krig eller besættelse yder fjenden bistand ved råd eller dåd eller til fremme af fjendtlig interesse svækker den danske stats eller dens forbunds-

fælles kampdygtighed, straffes med fængsel indtil 16 år.

Stk. 2. Som bistand til fjenden anses således følgende forhold:

— — —
3) Angiveri eller lignende medvirken til, at nogen af fjendtlig myndighed eller dermed samarbejdende organisation eller person anholdes eller udsættes for anholdelse eller overløst.

— — —
Stk. 3. Har angiveri, jfr. stk. 2, nr. 3, fundet sted under sådanne omstændigheder, at gerningsmanden har indset, at nogen derved blev udsat for overhængende fare for at miste livet, lide alvorlig skade på legeme eller helbred, blive ført ud af landet eller blive berøvet friheden i længere tid, eller er overtrædelse af §§ 245, 246 eller 250 begået for derved at fremtvinge forklaring eller tilståelse eller i øvrigt som led i mishandling af fanger, kan fængsel på livstid idømmes.

§ 111. Den, som foretager en handling, der sigter til ved udenlandsk bistand, ved magtanvendelse eller trusel derom at forandre statsforfatningen eller sætte den ud af kraft, straffes med fængsel indtil på livstid.

§ 237. Den, som dræber en anden, straffes for manddrab med fængsel fra 5 år indtil på livstid.

Bilag 3.

I dette bilag opføres i venstre spalte de i lovforslagets § 2 nævnte bestemmelser i militær straffelov i den nugældende formulering, medens de foreslåede ændringer opføres i højre spalte.

Gældende formulering.

§ 11. Overtrædelse af denne lov straffes med irettesættelse, bøde, hæfte, fængsel eller i krigstid dødsstraf.

Stk. 2. Irettesættelse anvendes for mindre forseelser i stedet for bøde eller kortere straf af hæfte.

Stk. 3. Dødsstraf fuldbyrdes ved skydning. Nærmere regler om fuldbyrdelsen fastsættes ved kongelig anordning.

Stk. 4. Dødsstraf, der ikke er fuldbyrdet ved krigstilstandens ophør, omsættes til straf af fængsel på livstid.

§ 17. Nægter flere i forening en foresat eller vagt lydighed, eller bruger de magt, vold eller trussel om vold mod foresat eller vagt, eller træffer de aftale om sådan handlemåde, straffes de for mytteri med fængsel indtil 6 år. I krigstid kan straffen stige til fængsel på livstid eller dødsstraf.

§ 18. For den, der i krigstid i eller i anledning af tjenesten dræber foresat, foranstående eller vagt, kan den i borgerlig straffelovs § 237 omhandlede straf stige til dødsstraf.

§ 19. Har foresat, foranstående eller vagt ved ukorrekt og navnlig ved udæskende forhold givet anledning til en af de i §§ 16, 17 og 18 nævnte forbrydelser, kan straffen nedsættes og under i øvrigt formildende omstændigheder bortfalde.

§ 33. Den, der i krigstid eller under truende udsigt til krig i den hensigt at gavne fjenden eller skade det danske militære forsvar:

1) søger at opnå, at tropper, materiel eller territorium bringes under fjendens kontrol eller ikke kommer dansk militært forsvar til nytte,

Forslaget.

1. § 11, *stk. 1*, affattes således:

„Overtrædelse af denne lov straffes med irettesættelse, bøde, hæfte eller fængsel.“

2. § 11, *stk. 3 og 4*, ophæves.

3. I § 17, 2. *pkt.*, udgår: „eller dødsstraf“.

4. § 18 ophæves.

5. I § 19 ændres „§§ 16, 17 og 18“ til: „§§ 16 og 17“.

6. § 33, 2. *pkt.*, ophæves.

*Gældende formulering.**Forslaget.*

- 2) forleder til mytteri, overgivelse eller overløben til fjenden eller udbreder oprørske eller fjendtlige opråb i det danske militære forsvar,
- 3) ødelægger veje eller kommunikationsmidler,
- 4) giver fjenden underretning om det danske militære forsvars forhold, derunder kendingstegn og signalkoder,
- 5) vejleder fjenden eller vildleder nogen del af dansk militært forsvar,
- 6) undlader at udføre en befaling,
- 7) giver falsk melding,
- 8) hjælper krigsfanger til flugt eller
- 9) gør sig skyldig i noget forhold, der må sidestilles med et af de nævnte,

straffes for krigsforræderi med fængsel ikke under 8 år. Er forholdet begået i krigstid, kan straffen stige til dødsstraf.

§ 34. Den, der hemmeligt eller under falsk påskud tilvejebringer eller søger at tilvejebringe oplysninger på det militære forsvars operationsfelt i den hensigt at meddele dem til fjenden, straffes som spion med dødsstraf.

§ 35. Den, der under kamp, eller når kamp forestår, på pligtstridig måde søger at unddrage sig deltagelse i faren eller søger at fremkalde overgivelse, eller som på pligtstridig måde på tilbagetog efterlader våben, ammunition eller andet materiel, straffes med fængsel indtil 12 år.

Stk. 2. På samme måde straffes den, som i krigstid ved pligtstridigt forhold bidrager til, at fjendens foretagender fremmes, eller at dansk militært forsvar skades eller udsættes for fare.

Stk. 3. Overtræder en befalingsmand stk. 2 ved unødvendigt at opgive sin post eller overgive sig til fjenden eller ved at handle som nævnt i stk. 1, kan straffen stige til fængsel på livstid eller dødsstraf.

7. I § 34, *stk. 1*, ændres „dødsstraf“ til: „fængsel ikke under 8 år“.

8. I § 35, *stk. 3*, udgår: „eller dødsstraf“.